

JAK

Jord Arbejde Kapital

Bladet

Uden et løsnet skud

Var det et forfejlet resultat der kom ud af den græske krise?

Tune Revsgaard Nielsen, side 17

Opsving på lånt tid?

På overfladen er der frugtbart og roligt. Men lur der lige under overfladen en kogende vulkan, der uden forvarsel kan gå i udbrud?

Martha Petersen, side 4

Må vi gerne selv bestemme over pengene?

Jeg troede, at Nationalbanken skabte pengene, men jeg tog fejl. For mens folk tjener penge, tjener pengene ikke folket.

Julius Graakjær Grantzau, side 13

JAK *Bladet*

Medlemsblad for JAK Danmark

Det er JAK Danmarks formål gennem oplysning at rejse en bevægelse for gennemførelse af folkets menneskelige og økonomiske frigørelse – samt arbejde for oprettelse af praktiske funktioner til gennemførelse af dette formål.

Landsforeningens adresse er:

Herningvej 37, 8600 Silkeborg
Tlf. 24 98 86 81
www.jakdanmark.dk
E-mail: landsforeningen@jak.dk
Kontortid:
Mandag, tirsdag og onsdag kl. 10.00 – 13.00
Torsdag kl. 14.00 – 17.30

Ansvarshavende redaktør:

Lis Poulsen

Redaktionsudvalg:

Lis Poulsen. Tlf. 24 98 86 81
E-mail: jak-bladet@jak.dk
Uffe Madsen. Tlf. 40 36 31 75
E-mail: UffeMadsen@mail.tele.dk
Jakob Mikkelsen. Tlf. 20 20 70 50
E-mail: Jakob.Mikkelsen@mail.dk
Niels Erik Bach Boesen. Tlf. 20 23 63 47
E-mail: neb@bachboesen.dk
Martha Petersen. Tlf. 86 81 16 11
E-mail: mmp@folkesparekassen.dk
Lone Klit Malm, Tlf. 20 58 50 24
E-mail: klitmalm@yahoo.dk

Henvendelse til Landsforeningens ledelse:

Lone Klit Malm, formand
Valmuevej 4, 8382 Hinnerup
Tlf. 20 58 50 24
E-mail: klitmalm@yahoo.dk
Jakob Mikkelsen, næstformand
Spættevej 10, 6851 Janderup
Tlf. 20 20 70 50
E-mail: Jakob.Mikkelsen@mail.dk
Lis Poulsen
Husumvej 5, 8600 Silkeborg
Tlf. 40 15 10 39
E-mail: carkurt@post10.tele.dk
Chresten Heesgård Ibsen,
Hvedebjergvej 92, 8220 Brabrand
Tlf. 31 65 01 89
E-mail: Chib@chib.dk
Udpeget af pengeinstitutterne:
Kurt Poulsen, Folkesparekassen
Bo Nielsen, JAK Andelskassen Østervraa

I N D H O L D

- 3** Vi lever alle på den samme planet!
Jakob Mikkelsen
- 4** Opsving på lånt tid?
Martha Petersen
- 5** Stigende priser på boligmarkedet
Uffe Madsen
- 6** Rentefrihed og økologi i J.A.K.
Sune Vadsholt Lyster
- 8** Mikrofinans
Uffe Madsen
- 9** JAK – et livssyn
Lone Klit Malm
- 10** Kan væksthøjskolen skabe Regionale Penge på Djursland?
Doris Elisabeth Fischer
- 13** Må vi gerne selv bestemme over pengene?
Julius Graakjær Grantzau
- 16** Et nyt redskab til at bekæmpe den økonomiske krise
Uffe Madsen
- 17** Uden et løsnet skud
Tune Revsgaard Nielsen
- 20** JAK Sverige 50 års jubilæum
- 21** Garantinformation Folkesparekassen

Forside foto:
Grønsagshøst.

Nr. 1 udkommer januar 2016 –
Deadline 15. november 2015.

Eftertryk velkommen
ved kildeangivelse.
Indholdet i de enkelte artikler
udtrykker ikke nødvendigvis
Landsforeningen JAKs holdning.
Henvendelse ang. medlemskab,
abonnement, artikler og annoncer:

JAK Bladet
Redaktør
Lis Poulsen, Husumvej 5,
8600 Silkeborg
Tlf. 24 98 86 81
E-mail: jak-bladet@jak.dk

Vi lever alle på den samme planet!

Af Jakob Mikkelsen, næstformand i JAK Danmark

I de seneste uger har der været ét og stort set kun ét emne, der har fyldt aviser og andre mediers nyhedsflader. Flygtninge! På en eller anden måde er det lykkedes at fortrænge, at dette ville ske – uanset hvor forudsigeligt det end har været. Jeg skal her undlade at gå ind i en diskussion af hvordan og hvor mange osv., men tillade mig at påpege, at vi for lang tid siden burde have taget fat på problemerne – eller udfordringerne, som nogen foretrækker at kalde det! Den udfordring, som vi står med i dag, bliver vi nødt til at finde en løsning på! Og jeg vil foretrække, at det bliver en løsning, som vi kan være bekendt. Men det er den ene del. Den anden del er, at vi skal skabe forhold, så folk ønsker at være hvor de er nu, for som det er sagt, så kan vi jo ikke rumme alle de mange millioner, der gerne vil væk for krig, tørke og sult og her til Nordeuropa. Denne indsats er at sikre ordentlige forhold for de internt fordrevne i Syrien og andre lande i Mellemøsten. Det er her-og-nu-opgaverne!

En større udfordring ligger i at forstå, hvad det er, der ligger til grund for, at det hele starter, og hvad der skaber flygtningestrømmen/folkevandringen, for efter min mening er der tale om begge dele. Vi har fra Europa og USA blandet os i rigtig meget over de seneste mange år, hvilket ikke har bidraget til stabiliteten i områderne, hvor det er sket. Vi har indsat og væltet diktatorer/politiske ledere efter forgodtbefindende – nogen gange mere elegant end andre gange, men resultatet er, at mange landes befolkninger står i en meget usikker situation, hvorfor de vælger at flygte – enten for at redde deres liv eller "blot" for at sikre deres børn en (bedre) fremtid. Udfordringen her ligger i, at få trukket sig ud uden at alt bryder sammen. Vi må ændre fokus fra at tjene vores egne snævre interesser set ud fra en økonomisk vinkel til at se på, hvordan vi kan stabilisere landene ved at trække os ud, men ud skal vi! Kun militærindustrien ønsker det anderledes!

Den største udfordring ligger dog i at forstå, at det er selve vort økonomiske system, der er den underliggende årsag til alle forhenværende, nuværende og kommende ulykker! Voldsomt – og måske lidt overdrevet. Men ikke desto mindre mener jeg, at det er vigtigt, at vi, der forstår vort økonomiske systems svagheder, tydeligere markerer det. Vort lands regering arbejder for at fremme danske virksomheders interesser i udlandet. Sådan gør andre landes regeringer også. Det sker, også selv om det er i modsæt-

ning til de involverede landes interesser og særligt deres befolkningers interesser. Jeg er bange for, at vi her bygger op til en langt større humanitær katastrofe, end vi lige nu er vidne til. I rigtig mange år har kolonimagterne udnyttet de afrikanske lande og støttet herskere, der har tilladt dette. Denne tænkning hersker fortsat: Store områder i Afrika, hvor småbønder tidligere havde deres udkomme og landsbyer havde deres økonomiske grundlag, er nu udlagt til dyrkning af biobrændsel og anden industriel produktion. Og det er ikke de små bønder, der bare har skiftet deres afgrøder ud med andre. Det er store multinationale selskaber, der har overtaget dyrkningen af landet – oftest efter aftale med en korrupt, men ikke desto mindre vestligt støttet regering. Herved er den lokale befolkning blevet arbejdsløs – nogle vil endda sige overflødige! Så er det, at jeg spørger: hvor mon de vil søge hen? De vil – som man siger i TV-serierne – følge pengene, hvilket vil sige søge til de økonomiske centre. Det er et problem: Vi har indrettet os, så investeringernes afkast er altoverskyggende vigtigt, ellers kollapsede vor økonomi, og derfor tillader vi det – og vi understøtter det endda politisk.

Det rigtige at gøre i denne situation vil være at skabe muligheder for varer produceret i U-landene får adgang til vore markeder, hvorved vi ville komme i et ligeværdigt forhold, og U-landenes befolkninger ville have et arbejde. Lige nu arbejdes på en yderligere eksklusion af de ikke vestlige landes varer gennem etableringen af en nordatlantisk handelsunion: TTIP.

JAKs måde at tænke dette på er, at vi skal tænke på, hvad der er godt for os alle og ikke kun på, hvad der tjener os selv og vore industriers bedste, hverken våbenindustriernes eller andre store industrielle interesser! Vi lever alle på den samme planet, hvorfor vi har et ansvar for hinanden! Det er hvad cirklen i vort logo betyder! Vi kan ikke gøre noget, uden det påvirker resten af verden – i stor eller lille skala! Og vær sikker på, at det vil ramme os selv på et eller andet tidspunkt! Det er helt op til os selv, om vi vil tage initiativ til at stoppe det! Vi skal tænke visionært og uselvisk! Det er, hvad den store trekant i vort logo påbyder os!

En ny tid vindes kun ved et arbejde derfor! Der er også brug for dig!

FØLG JAK DANMARK PÅ:

Facebook: jakdanmark

Twitter: @jakdanmark

web: www.jakdanmark.dk

JAKs nyhedsbrev

Opsving på lånt tid?

Af Martha Petersen, direktør for Folkesparekassen

På overfladen er der frugtbart og roligt. Men lur der lige under overfladen en kogende vulkan, der uden forvarsel kan gå i udbrud?

Meget tyder på, at der er ved at være gang i samfundsøkonomien igen efter 7 år med Finanskrise. Ejendomspriserne og aktiemarkederne er stigende. Hvis vi alene ser på de indenlandske forhold, er forbrugertilliden tilbage på et højt niveau. Der er en god beskæftigelse og endda begyndende flaskehalse indenfor visse grene af erhvervslivet.

Dette er båret frem af to forhold. En rente der er holdt kunstigt lav og alt for mange penge i omløb i forhold til den reale økonomi.

På den korte bane er det godt med stigende værdier i samfundet. Det betyder tro på fremtiden og på, at det kan betale sig at investere i den. Det skaber nye arbejdspladser. Når vi som private personer har større tillid til vores egen jobsituation, tør vi bruge flere penge. Det sætter gang i en god cirkulation i økonomien. Når efterspørgslen stiger, går det endnu bedre for virksomhederne, hvilket betyder behov for yderligere investeringer og endnu mere arbejdskraft.

På den lidt længere bane kan man spørge sig selv, hvordan økonomien vil udvikle sig.

For at finde svaret kunne en mulighed være at gå 7 år tilbage i tiden – lige før Finanskrisen. Her havde renten

været holdt kunstigt lav i lang tid, og der var næsten ubegrænset adgang til at låne penge i bankerne. Da kun en del af alle disse penge indgik i reel cirkulation i økonomien og dermed samfundets økonomiske motor, betød de mange penge enorme passive kapitalkoncentrationer, der kun havde et overordnet formål. At blive placeret mod et afkast. Kapitalkoncentrationerne var for store og for omfattende til de aktiver, der var at placere i. Især set i forhold til det afkast der kunne genereres for hver investeret krone. Der var tale om bobler på ejendomsmarkedet og på aktiemarkederne. Da det gik op for verden, at tingene var overvurderede, faldt aktierne og ejendomme med op til 50 % i bogført værdi i løbet af meget kort tid. Det førte til, at tilliden til pengenes værdi og dermed samfundets værdier generelt forsvandt. Banker gik ned, fordi de sikkerheder, de troede, de havde for deres udlån, skrumpede ind eller forsvandt. Det fik tilliden til bankerne og dernæst tilliden til fremtiden til at forsvinde. Ingen turde sætte gang i noget. Alle sikrede sig – og det førte til tilbagegang i samfundets motor og dermed i den reale økonomi.

Nu er der brugt 7 år på at lægge restriktioner på bankernes udlånsmuligheder. Man kan vanskeligt forestille sig, at bankerne bliver medvirkende årsag til den næste krise. Men fundamentet for den næste krise er bygget godt og grundigt op et andet sted. For at få gang i økonomien og tilskynde virksomheder og private til investeringer og forbrug er renten holdt kunstigt lav – endda negativ. Før Finanskrisen var renten lav, men dog ikke negativ. Selvom bankerne ikke låner så mange penge ud mere, så er der masser af penge i omløb. Disse penge stammer nu ikke fra de private banker med fra centralbankerne både

i Europa og i USA. De har sendt gigantiske beløb ud i samfundet for at stimulere økonomien og holde renterne nede. Centralbankerne har med andre ord "ladet seddelpressen køre". Kun en brøkdel af disse penge indgår i den cirkulation, der skaber realvækst. Det skyldes, at samfundets økonomiske motor kører i den takt, den gør, og kun langsomt kommer op i gear. Det skal retfærdigvis siges, at det er ved at lykkes at få motoren i gang. Men bagsiden er, at den største del af de nye penge ender som passiv kapital sammen med de øvrige passive kapitalkoncentrationer. Disse penge skal investeres med afkast for øje. Det har bevirket, at aktiekurserne nu ligger på det dobbelte af, hvad de gjorde lige før Finanskrisen. Ejendomspriserne er ligeledes især i udvalgte områder steget voldsomt.

Vi har altså en rente, der er kunstig lav og endnu lavere, end den var i 2008. Dertil kommer, at der er alt for mange penge i omløb i forhold til den reale økonomi – langt flere, end tilfældet var i 2008.

Finanskrisen er derfor løst med de midler, der skabte den. Med mindre det rent faktisk lykkes at skabe realværdier, der modsvarer alle de nye penge, der er sendt i omløb, så vil værdien af pengene – og dermed værdien af de aktiver de er investeret i – falde. Man kan ikke bare trykke pengesedler, og sige de er noget værd. Penge er først noget værd, når der ligger en realværdi bag, og realværdi kan kun skabes ved en realproduktion.

Finanskrisen 2,0 er med meget stor sandsynlighed på vej. Det kan sammenlignes med en kogende vulkan, der lurer lige under en tilsyneladende frugtbar og rolig overflade. Vulkanen går i udbrud, når den igen går op for verden, at der langt fra er realværdier bag alle de mange penge i omløb. Det kan være i morgen – men det kan også være, vi først skal have 7 gode år.

Stigende priser på boligmarkedet

Af Uffe Madsen

Ifølge et nyhedsbrev, som den uafhængige tænketank KRAKA har udsendt den 11. september 2015, er det på høje tid at råbe vagt ved gevær som følge af boligpriserne i Danmark, og der efterlyses snarlige indgreb.

KRAKA påpeger, at priserne nærmer sig niveauet fra årene op til finanskrisen, og at der ikke er tegn på, at stigningen er ved at bremse.

I forhold til niveauet omkring 2007-08 er renten i dag omkring 2 pct. lavere, og sammen med fastlåsningen af ejendomsskatter er det med til at skabe et ustabilt boligmarked.

Et ustabilt boligmarked er ifølge KRAKA problematisk, da det kan smitte af på resten af økonomien og forstærke de makroøkonomiske udsving. Endvidere fører et ustabilt boligmarked til en betydelig og tilfældig omfordeling: Nuværende boligejere, der sælger til en høj pris opnår en væsentlig kapitalgevinst, mens personer på vej ind på boligmarkedet må se frem til i mange år at skulle betale af på et stort boliglån.

Anbefaling

Ifølge KRAKA er udviklingen på boligmarkedet problematisk, og der bør gribes ind over for de fundamentale årsager til udviklingen. En afskaffelse af nominalprincippet i boligskattestoppet er et helt oplagt instrument, ligesom brugen af rentetilpasningslån og afdragsfrie lån bør begrænses. For eksempel ved at den andel af den enkelte boligejers lån, der er af disse typer, eller ved at forbyde, at de to låneformer kombineres. Det aktuelt lave renteniveau skaber et åbent vindue for at begrænsningen kan gennemføres uden at boligejerne belastes hårdt.

Rentefrihed og økologi i J.A.K.

Af Sune Vadsholt Lyster

J.A.K. har altid ønsket et rentefrit samfund. I 2003 indførte J.A.K. desuden mål om økologi og bæredygtighed samt produktet ØKOnto (siden 2013: ØKOlån), som gjorde det billigt at låne til investeringer i økologi.

Ikke alle i J.A.K. var enige om, at økologi var en god idé. Kritikere gav udtryk for, at J.A.K. ikke skal blande sig i, hvad vi bruger vores penge til, og at vi hver især alene sparer op til egen fordel.

I denne artikel har jeg sat mig for at forklare, hvordan jeg ser en logisk sammenhæng mellem rentefrihed og økologi.

Skat på jord gavner produktion og vækst

Produktion = Jord + Arbejde + Kapital. Sådan definerede Adam Smith historiens første formel for det, vi i dag kalder bruttonationalproduktet (BNP). Med jord tænkte Smith primært på landbrugsjord. Arbejde var lønnen til arbejderen. Kapital var råvarer, bygninger, redskaber og andet menneskeskabt, der indgik i produktionen.

Frigjorde man arbejde og kapital fra kongemonopoler, skatter, told, stavnsbånd og andre bindinger, ville mennesker af egen drift specialisere sig, øge deres opfindsomhed og få mere lyst til at arbejde, handle og eje. Det ville skabe vækst og velstand for hele samfundet. Politik, retsvæsen, forsvar og almen undervisning skulle finansieres gennem skat på jord, fordi det svækker produktion

forholdsmæssigt lidt: »Jordlejen er bedre at beskatte end huslejen... Den rammer alene ejeren, der altid opfører sig som monopolist og tager eksakt den højeste leje, han kan opnå,« skrev Smith.

Jord er en knap ressource

Smiths nævnte også, at »ingen art på jorden kan formere sig mere, end fødevarerne rækker til«. Det uddybede Thomas Robert Malthus (1766-1835) senere med, at jord er en mangelvare: »Væksten i landbrugsarealer har en helt anden natur end befolkningsvæksten. Når alle opdyrkelige arealer er udnyttet, afhænger væksten i fødevarer alene af forbedret udnyttelse af jorden.«

Malthus troede ikke meget på menneskers forbedrede udnyttelse af jorden. Derfor var det for Malthus en naturlov, at mennesker dør af sult. Det ulykkelige heri kunne begrænses ved at dæmpe befolkningsvæksten gennem seksuel afholdenhed uden for ægteskaber, højere alder for indgåelse af ægteskaber og afskaffelse af fattighjælp.

Skat på jord er social

Henry George (1839-1897) mente derimod, at sult og fattigdom skyldtes en fejlslagen fordeling mellem jord, arbejde og kapital. Det kunne kompenseres ved at frigøre arbejde og lægge byrderne over på jord: »At beskatte afkastet fra jordeje delvist eller helt påvirker på ingen måde tilskyndelsen til at anvende jorden. Det mindsker ikke mængden af jord. Det besværliggør heller ikke køb med anvendelse for øje.« For George var jord »ikke blot jordens overflade, men kort sagt alle naturkræfter og stoffer«.

Udover at frigøre arbejde ved at erstatte personskatter med jordskatter foreslog George en bank uden renter. Dette forslag har J.A.K. realiseret i forskellige former siden 1931.

Skat på jord gavner naturen

I mellemkrigstiden opstod nazisternes idé om »Lebensraum«, fordi der manglede fødevarer. Efter 2. Verdenskrig opstod bekymringer om udtømmning af jordens energiresourcer. Bogen »Det tavse forår« fra 1962 fortalte om farerne ved brug af kemiske giftstoffer. Forurening fik sit eget ministerium i Danmark i 1971. I 1972 udkom »The Limits to Growth« med en simulation af jordens grænser for vækst, som konkluderede, at verdens befolkning fortløbende nedbryder naturens ressourcer. Med Brundtland-rapporten i 1987 blev bæredygtighed en mærkesag for FN.

Malthus' betragtninger om jords knaphed blev således forenet med Georges forståelse af jord som alle naturens ressourcer i »neo-malthusianismen«: En bekymring for, at overbefolkning udtømmer en eller flere af naturens ressourcer eller bringer miljøforringelser med risiko for et

økologisk sammenbrud. Neo-malthusianismens løsning er at mindske forbruget af knappe råstoffer, skabe mindre affald og nedsætte udledningen for forurenende stoffer. Grønne afgifter på energi, vand, sprøjtemidler og brændstof er eksempler på neo-malthusianistiske skatter.

J.A.K. og økologi

Omkring år 2000 ledte flere i J.A.K. efter identitet ud over rentefriheden. Ordet »alternativ« anvendtes i flæng om alt fra kranio sakral terapi og til parallelle pengesystemer. Der blev kigget tilbage på stifter K.E. Kristiansens »biodynamiske dyrkning og vegetariske levevis«. Og et bestyrelsesmedlem i J.A.K. mente sågar, »at det først og fremmest er alternativt tænkende, der opfatter ideen« om J.A.K.

Et svar i J.A.K. på denne søgen blev produktet ØKOnto. Med ØKOnto kunne man donere sin opsparede låneret til økologiske formål såsom »vindmøller, solfångere, solceller, separationstoiletter, regnvandsopsamling, rodzoneanlæg, retablering af grundvandsforsyning, recirkulering af gråt spildevand, passiv solvarme, varmelager, masseovn, miljøvenlig isolering, autostyring, lerbyggeri, termostater, lavenergvinduer og bæredygtig teknologi«.

I 2013 blev ØKOnto i Folkesparekassen erstattet med ØKOLån, som ikke kræver nogen forudgående donation.

Begrundelsen for ØKOnto i J.A.K. var neo-malthusianistisk. Fx stod i J.A.K. Bladet, at verdens oliereserve »ikke er bæredygtig, fordi den slipper op en dag. Men hvad værre måske er: den ændrer radikalt ved klodens atmosfære og dermed ved klimaet«.

Fællesnævneren mellem J.A.K.s klassisk liberale og georgistiske rødder og neo-malthusianismen findes i skat på naturens ressourcer: Adam Smith ønskede skatten i mangel af bedre for at øge samfundets produktion og velstand. Henry George ønskede skatten for at skabe større social lighed. Og neo-malthusianisterne ønsker skatten for at opnå en bæredygtig udvikling.

Konklusion

Arbejde skal tilskyndes, og forbrug af naturens knappe ressourcer skal nedbringes. Ifølge klassisk liberalisme, georgisme og neo-malthusianisme er det hensigtsmæssigt for velstand og vækst, sociale lighed og den verden, vi efterlader til kommende generationer. J.A.K. bidrager til dette med rentefrihed og ØKOLån.

Ismerne bag J.A.K.s identitet i dag

	Klassisk liberalisme	Malthusianisme	Georgisme	Neo-malthusianisme
Grundlægger	Adam Smith (1723-1790)	T.R. Malthus (1766-1835)	Henry George (1839-1897)	Julian Simon (1932-1998) og FN
Værk	Wealth of Nations (1776)	Principle of Population (1798)	Progress and Poverty (1879)	Limits to Growth (1972), Our Common Future (1987)
Jord =	landbrugsjord	landbrugsjord	alle naturressourcer	alle naturressourcer
Aktualitet	Statisk feudalsamfund	Begrænset jord	Social ulighed	Risiko for økologisk sammenbrud
Mål	Samfundets vækst og velstand	Forebygge sult	Arbejdets frigørelse fra byrder	Bæredygtighed
Menneskets adfærd	Mennesket er egennyttigt	Mennesket forbruger jord	Mennesket er egennyttigt	Mennesket overforbruger jord
Løsning	Flyt skat fra kapital og arbejde til jord	Begræns befolkningsvæksten	Flyt byrder fra arbejde til jord	Begræns forbruget af jord med bl.a. skatter

Mikrofinans

Af Uffe Madsen

Mikrofinans er en samlet betegnelse for små og meget små finansielle ydelser, der hovedsageligt omfatter udlån til projekter og enkeltpersoner i ulande. Denne finansieringsform er opstået som et instrument mod fattigdomsbekæmpelse til folk, der ikke har ressourcer eller ejendom til at få et lån i en almindelig bank. Lånene gives især til kvinder og gør det muligt for grupper af fattige at låne mindre beløb ved at stille hinandens tilbagebetalinger som sikkerhed. Formålet med lånene er, at de investeres i noget, der giver indtjening. Det kan være til en ko eller symaskine, som kan sikre en fremtidig indtjening.

I 2006 opstod der stor opmærksomhed omkring mikrolån, da Nobels Fredspris gik til Grameen Bank og dens stifter Muhammad Yunus, som er en af pionererne indenfor denne finansieringsform. Mikrolånene har bredt sig fra Bangladesh til hele verden, og er også blevet populære som både forretnings- og bistandsmodel i mange afrikanske lande.

Mikrolån har uden tvivl igangsat mange projekter i den 3. verden, og bragt mange mennesker ud af fattigdommen. Men der er faldgruber, og gives mikrolån til de forkerte eller på de forkerte forudsætninger, kan det have alvorlige konsekvenser, både for den enkelte låntager og for det projekt, som lånet gives til. Låntagere beretter om, hvordan de er blevet fanget i en gældsfælde, fordi de har optaget nye mikrolån, hver gang de ikke har kunnet betale renterne på de foregående lån. Flere er blevet truet

med tæv af deres medlånere eller har måttet gå fra hus og hjem, fordi de ikke kunne betale. Eksperter kritiserer mikrobankernes høje renter og mangel på fleksibilitet, når det kniber med at tilbagebetale lånene.

Ifølge en rapport fra Verdensbanken har over 3.100 mikrolån udbydere givet små lån til mere end 92 mil. fattige låntagere i Latinamerika, Østeuropa, Afrika og Asien. Ifølge en anden rapport skulle der være mellem 7.000 og 12.000 forskellige finansielle organisationer, som formidler en form for mikrolån over hele verden.

Kritikere påpeger, at den gode tanke efterhånden er blevet en pengemaskine, som opererer under dække af at hjælpe de fattigste mennesker, og som gennem høje gebyrer og rentesatser scorer en meget højere indtjening, end det er tilfældet gennem almindelige udlån i banker. F.eks. kræver mikrolångivere i Afrika rentesatser på 20-30 % p.a., og i Cambodja og Mexico kan rente og gebyrer løbe helt op imod 70 % p.a.

Hovedparten af de betydende långivere er støttet af regeringer eller donorer (investorer). De har ofte oparbejdet en stor administration og tungt system, som bl.a. medfører lang ventetid på bevilling af lån. De har oftest deres administration i de store byer, hvorimod det største lånebehov findes i mindre samfund, og de har sammensat lånepakker, som ofte ikke passer til lånebehovet. Flere lande i Afrika har dog set denne udvikling, og indført krav og restriktioner overfor långiverne, hvor de mest urimelige lånevilkår forbydes.

For at udvikle mikrofinans uden de nævnte ulemper, er der i 2007 startet forsøg i Kenya med et medlems ejet og medlems styret finansieringssystem på lokal kooperativ basis. Hensigten er, at der på denne måde kan opnås bedre og mere fleksible lånevilkår, hvor pengene til udlån kommer fra lokale indskydere, og at man dermed frigør sig for investorer med stort krav til afkast. Derudover engagerer medlemmerne sig direkte i styringen af lånesystemet og opnår dermed en større ansvarlighed hos brugerne.

Siden 2007 har dette projekt udviklet sig til mange små og lokale grupperinger i Kenya. De yder mikrolån til medlemmerne til en rente på 4 % p.a. og udelukkende i det omfang, der kan skaffes lokal opsparing til formålet. Projektets omfang er ikke stort i sammenligning med andre långivere af mikrolån, men det er enestående på den måde, at det inddrager låntagerne som en aktiv del af udviklingen. Sammenligningen med de mange JAK Fællesskasser, som i 70'erne blev etableret i Danmark som lokale økonomiske foreninger, er nærliggende.

JAK – et livssyn

Af Lone Klit Malm, formand for JAK Danmark

Når jeg fortæller om JAK, har jeg haft tendens til kun at fokusere på den økonomiske retning med rente- og spekulationsfrihed, som vejen til økonomisk frigørelse.

Jeg har egentlig godt vidst, at JAK handler om langt mere end økonomi. Min plan har også hele tiden været at dykke længere ned i den del af JAK, der handler om menneskelig frigørelse.

Da jeg før sommerferien var til møde i JAK andelskassen Østervrå hørte jeg Egon Carlsen minde os om, at JAK ikke kun handler om rente og penge. Der var oprindeligt i JAK et stort fokus på jorden, mennesket og sundhed i krop og sjæl. Jeg kunne mærke, at den korte bemærkning fra Egon pirrede min nysgerrighed. Man må huske på, at jeg både er ny formand, og kun har få års erfaring med JAK - og til dato næsten kun har beskæftiget mig med pengedelen af JAK.

Den helt store oplevelse, den største til dato, kom imidlertid, da jeg her i august mødte Jenny Andersen, datter af en af de to JAK-stiftere Fr. Karl Kristiansen. Jenny er også mor til Jakob Mikkelsen, den tidligere formand og nuværende næstformand for JAK Danmark – det var netop i forbindelse med et formandsskabsmøde i Brande, at jeg for første gang mødte Jenny.

Lige der, i dette møde med Jenny, forstod jeg, helt ind i hjertet hvad JAK er – JAK er et livssyn. JAK handler ikke om penge... Det gør det også, men allermest handler JAK om ordentlighed, medmenneskelighed, bæredygtighed i form af rettidig omhu, sundhed i krop og sjæl, vedholdenhed omkring det man ved er det rette og tillid til det gode i mennesket.

Netop den dag fornemmede jeg helt tydeligt, at jeg er landet det rette sted. Det har nemlig tidligere undret mig, at jeg som ellers aldrig har syntes, at økonomi er interessant, pludselig befinder mig i en forening, hvis hovedinteresse er økonomi. Det giver så mening nu! Det er jo helhedstanken og JAKs livssyn, der matcher med mit livssyn – og derfor blev jeg tiltrukket og har ikke siden kunnet slippe arbejdet for JAK.

For kort tid siden modtog jeg et brev fra Ole Nygård Enevoldsen, 83 år og tidligere meget aktiv i JAK-sammenhænge. Jeg kender ikke Ole personligt, men modtog "Historien om den dækningsløse check" et vedkommen- de "eventyr", som du nu kan læse på vores hjemmeside www.jak.dk.

Ole havde også vedlagt et hæfte "Naturloven Jord-Arbejde-Kapital", som han har skrevet og udgivet for omkring 30 år siden. Med dette hæfte kan jeg takke Ole for en endnu dybere indsigt i både JAKs kerne, sammenhænge og effekter. Ole Nygård Enevoldsen er afgået ved døden den 6. september 2015.

Det er mennesker, som Egon, Jenny og Ole der inspirerer, og er medskaber af mig som formand. De giver mig muligheden for at genfinde kernen og dermed muligheden for at genopbygge et sundt og livskraftigt JAK-fundament, hvorfra tanker, vilje og handlinger kan være med til at påvirke vores fælles ansvar – vores fælles samfund i en bæredygtig retning.

Tak til alle jer, der bærer lyset, håbet og glæden ved at skabe et samfund og en jord, som vi kan være stolte af at give videre til vores efterkommere.

Kan Væksthøjskolen skabe Regionale Penge på Djursland?

Af Doris Elisabeth Fischer, Systemisk Familieopstiller og Forstanderfrue på Væksthøjskolen i Ginnerup, Grenaa

Det er 2 år siden, at jeg var på en Kongres i Sydtysskland "Tiefenpsychologische Tagung in Lindau" sammen med 800 andre deltagere. Arki- tekten og økonomen Professor Dr. Margrit Ken- nedy skulle holde foredrag om pengesystemet, og var blevet syg. Jeg husker ikke, hvorfor jeg sad til det foredrag, fordi det var ikke et tema, som kom mig ved, tænkte jeg. Økonomi, det var ikke noget, jeg havde forstand på, og var ikke noget, der interesserede mig. Jeg har den største del af mit liv arbejdet på skoler, institutioner og med familier, gået i mange forløb indenfor selvudvik- ling, har mediteret og er i dag selvstændig som systemisk Familieopstiller.

Mit kald er at få familier og organisationer til at fungere og til at få kærligheden til at flyde. Det der bekymrer mig er, at der i de senere år er flere og flere nedbrudte og stressede mennesker og mindre nærvær i familierne. Det er derfor, jeg er

Doris Elisabeth Fischer:

>> Jeg begyndte at ane, hvilken katastrofe vi var ved at være med til. En illusion, som får os alle til at løbe hurtigere.

Her har vi troet på et system, som det eneste rigtige. Det var sådan, det var med penge.

Men penge er noget, der er skabt af os mennesker som et byttemiddel og et red- skab til handel.

I dag bliver det brugt til spekulation, og det er det, der tager livet af os, og som får os til at udnytte vores jord og resurser uhæmmet. <<

taget på kongressen. Men jeg tog til foredraget om penge og blev klogere.

Christian Kreiß, tidligere bankdirektør i München og Investment banker, kom i stedet for Margrit Kennedy. Og sikke et foredrag! Det gik op for mig, hvilket system vi er underlagt, hvordan renter og især renters rente påvirker vores samfund, vores jord og hele jordklodens befolkning.

Christian Kreiß, som i dag arbejder som professor for Økonomi og Teknik i Ålen, startede ud med eksemplet om Josefpfennig for at forklare, hvordan renters rente fungerer.

Havde Josef sat en Pfennig i banken for sin søn med 4 % renter, så havde den formeret sig i dag til en værdi af guld, som vil dække hele jordkloden. Der vil altså ikke være noget tilbage for andre. Renter rente giver en vækst af uanede dimensioner. Tal vi ikke længere kan forestille os.

Vi står altså med et system, der giver afkast til 10 % af befolkningen – til dem, der har nok penge i banken til at lukrere på, at man kan tjene penge med penge. Dem der mener, at deres penge arbejder for dem. Christian Kreiß spurgte i salen, om der var nogen der nogensinde havde set penge, som arbejder. Der var ingen respons, men en træt latter. Vi begyndte at forstå.

Jeg begyndte at ane, hvilken katastrofe vi var ved at være med til. En illusion, som får os alle til at løbe hurtigere.

Her har vi troet på et system, som det eneste rigtige. Det var sådan, det var med penge.

Men penge er noget, der er skabt af os mennesker som et byttemiddel og et redskab til handel.

I dag bliver det brugt til spekulation, og det er det, der tager livet af os, og som får os til at udnytte vores jord og resurser uhæmmet. Fordi det nugældende pengesystem har overtaget magten og styrer alt, hvad vi foretager os. Det er ikke penge, der arbejder for verdens rigeste, men alle de andre der betaler renter til hver enkel vare, vi køber. Og fordi der skal så meget til, at de rigeste kan få deres penge til at vokse, løber vi andre hurtigere, bliver effektive, virksomheder bliver flyttet til udlandet, pauserne bliver kortere, små virksomheder overlever ikke.

På foredraget fortalte Christian Kreiß om løsninger i hele verden. Regionale valutaer, bytteringe, timebanking som udveksling af tjenester og meget andet.

Og så nævnte han, at den eneste bank han kender, som tør at undgå det rentesystem er JAK, en bank i Skandinavien. Her hoppede jeg højt på stolen, fordi det er min bank – Folkesparekassen i Silkeborg.

Jeg er stadig ikke økonom, men er siden vågnet op og brænder for at gøre en forskel. Jeg er betaget af ideen af en komplementær valuta som Chiemgauer, der flourer i Tyskland i nærheden af München. Regionale penge - bli-

ver de også kaldt. Et svar og en løsning for udkantsområder til at få handlen i gang og til at støtte de små virksomheder til at skabe arbejdspladser i området. Et system, der bruger penge til at cirkulere mellem de lokales hænder.

Kort forklaret fungerer Chiemgauer på den måde, at den kun kan bruges i regionen Chiemgau i de butikker, der modtager valutaen. I dag er det knap 1000 butikker og virksomheder.

Valutaen bliver byttet af organisationer, institutioner, foreninger fra Euro til Chiemgauer: 100 C til 97 C.

Organisationerne sælger til kunderne 100 Euro til 100 C, og får på den måde en gevinst på 3 % til deres forening, organisation. Kunderne køber ind, og mister ikke noget med mindre de beholder pengene i lommen. Chiemgauer bliver nemlig mindre og mindre værd og mister en værdi på 8 % i løbet af et år. Det betyder at pengene kommer i omløb.

Butikkerne bytter pengene tilbage med 5 % tab, altså 100 C til 95 Euro. Her bliver der et overskud på 2 % til servicecentralen udover det beløb, der kommer ind i forhold til de 8 % af de ikke brugte Chiemgauer hvert år. Penge der bruges til produktion, service og til kunst, kultur og sociale projekter i området. Systemet har fungeret siden 2003 og vokser. Folk i Chiemgau støtter med stolthed deres område og handler lokalt. Bankerne i Chiemgau har udstedt Chiemgau kreditkort, og systemet er nu også digitaliseret.

Jeg drømmer om at få liv tilbage til Djursland, og de mange huse der står tomme som kunne være til unge familier med børn. Familier som gerne vil leve et liv i kontakt med naturen, og de smukke omgivelser vi har her i området. Jeg drømmer om en by som Grenaa fuld af liv i de butikker, der lige nu står og er tomme og ser så triste ud. En befolkning der er stolt og bevidst handler i sin by i stedet for at køre 2 timer i bil for at købe billigt ind i Århus. En by der får de små butikker til at trives, og hvor vi kan handle kvalitet og finde kontakt og nærvær, når vi er ude at handle.

Jeg har løftet tanken om regionale penge mange gange uden meget genklang. Et velment smil og en kommentar som: "Nå, skal vi så trykke vores egne penge. Nej, her kan der ikke gøres noget." Sådan var det i de sidste 2 år.

Min mand Jens Thordal er blevet forstander på en spirituel højskole på Djursland, Væksthøjskolen i Ginne-rup, og jeg støtter ham i hans nye virke. Et af vores mål er at bringe spiritualiteten ned på jorden. Vi er inspireret af et fælleskab i Skotland, som hedder Findhorn, og som har bestået i 53 år. Et sted, hvor der kommer 40.000 besøgende hvert år for at lære nye leveformer. Et Økosamfund med meget nytænkning til en bæredygtig verden. Blandt andet også med regional valuta.

Derfra blev vi inspireret til at lave have, tænke i perma-kultur som noget nyt, og er ved at forberede et marked, hvor vi vil bruge lånebeviser, som en slags regionale

penge. Det gør vi for at sætte et frø til et stort projekt her på Djursland – komplementære valutaer i form af lånebeviser på Djursland. Vi er klar over, at det ikke er lovligt at udstede mønt og penge her i Danmark. Retten til det er forbeholdt kongen. Derfor kalder vi vores sedler for lånebeviser.

Vi håber på en lovændring på sigt. Komplementær valuta er lovlig og endda støttet i flere lande. Der findes i dag hundredvis af regionale penge i verden. Komplementær, fordi de samtidig kører med det gængse pengesystem, som et slags reservehjul og holder, når det andet system krakker.

I det sidste JAK blad var der en artikel om Margrit Kennedy og komplementær valuta. Den artikel blev en åbning for vores projekt. Pludselig blev det hele mere tilgængelig for dem, der før var tøvende og kritiske. Når en dansk bank kan stå inde for det tema, så hvorfor ikke alligevel sætte sig lidt grundigere ind i tanken.

I sidste uge inviterede vi Martha Petersen, direktør fra Folkesparekassen til at holde foredrag på Væksthøjskolen. Allerede i telefonen mødte jeg en meget åben og interesseret kvinde. Jeg fortalte om regionale penge og Chiemgauer, der inspirerer os, og hun reagerede begejstret og lovede at informere sig nærmere.

Marthas foredrag var klart og forståeligt for os "ikke – økonomer". I hendes PowerPoint præsentation tydeliggjorde hun den katastrofe renters rente medfører i verden, naturen, i vores alles liv.

"Sikke en bankdirektør! Fantastisk at det findes. Hold da op, det er vildt, når man først forstår de sammenhænge." - sådan var kommentarerne. Og at flere nu vil skifte bank, og er ved at vågne.

Det er gået op for mig og flere andre her på stedet, hvor vigtig det er, at forstå hvad penge er for en størrelse, og at vi skal vågne op for ikke at blive slaver af et system, der bygger på en kæmpe illusion. Det er gået op for os her på Væksthøjskolen, at spiritualitet og bevidsthedsudvikling i den grad har med vågenhed, nærvær og handling at gøre. Vi kan ikke sidde på vores puder og bagefter gå søvnig ud i vores hverdag.

Vi er i gang med at etablere lånebeviser, som en slags komplementær valuta til Djursland, og glæder os over, at Folkesparekassen har en filial i Ebeltoft. Hvem ved, måske bliver der mulighed for et fremtidig samarbejde. Vi her på Væksthøjskolen er klar!

Læs evt. mere under Bernard Lietaer og Margrit Kennedy

Må vi gerne selv bestemme over pengene?

Jeg troede, at Nationalbanken skabte pengene, men jeg tog fejl. For mens folk tjener penge, tjener pengene ikke folket.

Af Julius Graakjær Grantzau, folketingskandidat i Østjylland for Alternativet og medstifter af foreningen Gode Penge Aarhus

Hvordan finder jeg ud af, hvad jeg skal lave, når jeg har alle muligheder, og når det er lige meget, hvad jeg laver, så længe det giver penge?

På den ene side har samfundet ikke rigtig brug for mig. Jeg er blot en forbruger mere og et hamster mere i hjulet. Udviklingen har gjort os effektive - alle grundbehov bliver dækket af de få. Resten af os sender regninger til

hinanden for services, ingen af os i virkeligheden har brug for. Jobbet for jobbet skyld. Eller jobbet for pengenes skyld eller måske pengene for pengenes skyld. Og vi har rigtig travlt med det. Så travlt, at vi bliver stressede og syge.

På den anden side har verden alligevel brug for os i højere grad end nogensinde før. Kloden brænder bogsta-

veligt talt. Alt liv er på retur. Hvorfor kaster vi ikke, hvad vi har i hænderne, tager fri fra det stressede arbejde og passer på os selv og hinanden? På den måde ville vi også redde jorden. Den kan ikke holde til det pres, vi lægger på den. Og når vi nu heller ikke selv kan holde til det, så er det tid til refleksion.

Jamen - hvad så med pengene, lyder det per refleks? Ja, hvad med pengene? Dem har vi brug for, ellers kan vi jo ikke betale vores lån, husleje og mad!? Men hvad ER penge i virkeligheden? Hvor kommer de fra, tænker jeg? Og det viser sig, at penge bare er en aftale, vi har lavet med hinanden. En tillid til, at tal flyttes fra mit kort til dit kort, når vi udveksler varer og ydelser. En aftale, vi har lavet med os selv og dermed en aftale, vi kan lave om.

Skal vi så lave den om? Nej, det er nok i virkeligheden ikke pengene som betalingsmiddel, den er gal med. De er egentlig ret smarte, når vi nu ikke længere lever som i helt gamle dage, hvor alle havde noget at bytte med. Problemet er nok nærmere det konstante behov for flere og flere penge. Behovet for vækst.

mia. kr. var indskud i banker mv. Langt den største del af pengemængden er dermed et resultat af transaktioner mellem aktører i den private sektor uden Nationalbankens medvirken."

Når der står "indskud i banker", er det altså ikke kontanter og sedler, vi har sat ind i banken. Det er bare kringlet banksprog. Men betyder det så, at 96 % af de penge, vi har i Danmark, er skabt af de private banker gennem udlån, og kun 4 % er skabt af Nationalbanken? Ja, det gør. Og alle de penge skal betales tilbage. Sådan er det med lån.

Men hvordan betaler vi alle de penge tilbage? Og med renter så kræver det jo ENDNU flere penge, at betale dem tilbage?! Godt spørgsmål. Det har jeg også tænkt meget over på det sidste. Det besvarer måske i virkeligheden spørgsmålet om, hvor det altomsluttende vækstkrav stammer fra? Det er fordi, at alle penge er gæld – med renter på!

Summa summarum: Privilegiet til at skabe penge må flyttes fra de private banker og tilbage til Nationalbanken, der ikke skal tjene penge, men tjene befolkningen.

Hvor kommer det vækstbehov så fra? Ja, hvor kommer pengene egentlig fra, tænker jeg? Og det viser sig, at det i dag er de private banker, der skaber pengene. Når de låner penge ud, bliver der skabt nye penge.

Kan det virkelig passe? Ja. Lidt efter lidt er det blevet sådan. Og med digitaliseringen af pengesystemet og en mindre reguleret finansiell sektor er det gået rigtig stærkt. Fra år 2000-2008, hvor det "gik rigtig godt", steg pengemængden i Danmark fra ca. 200 mia. kr. til ca. 1.200 mia. kr. (Og måske netop DERFOR gik det rigtig godt.) Så kom finanskrisen, og pengemængden har holdt sig stabil siden.

Dette er et udsnit fra Nationalbankens artikel "Penge, kredit og bankvæsen" 9. september 2014:

"I Danmark udgjorde pengemængden ca. 1.250 mia. kr. i juli 2014. Heraf var de 56 mia. kr. sedler og mønt udstedt af Nationalbanken, mens de resterende omtrent 1.200

Jeg troede, at det var Nationalbanken, der trykte penge. At professionelle med viden om makroøkonomi og samfundsvidenskab sørgede for den rette pengemængde i samfundet. At penge var olien i motoren. Og jeg troede, der var nogen, der holdt øje med oliestanden, fyldte på og smurte efter behov.

Sådan var det også. En gang. Men jeg forstår nu, at penge IKKE længere er olien, der smører motoren. Pengene er benzinen, der konstant skal sprøjtes ind, for at bilen ikke går i stå. Og vi skal køre endnu hurtigere og på den måde bruge endnu mere benzin for at nå næste tankstation i tide. Og ikke nok med det – der bliver længere og længere mellem tankstationerne!

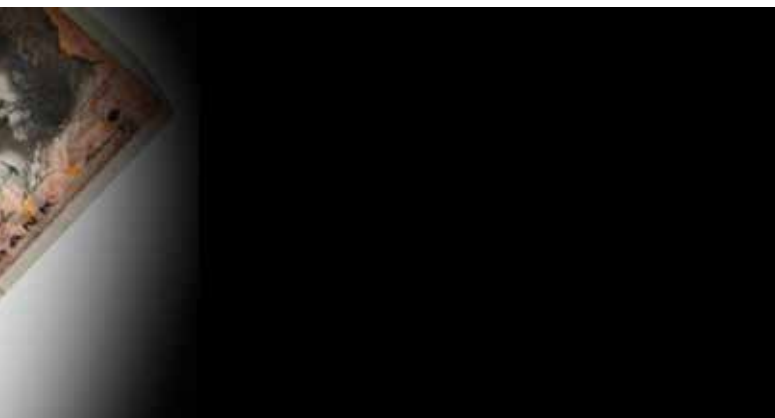
Ok, det virker dumt og forkert, det er jeg med på, men hvad er problemet? Problemet er blandt andet, at når vi betaler et lån tilbage, så bliver der FÆRRE penge. Da banken udstedte lånet i første omgang, kom der FLERE penge i omløb. Hvis lånet afvikles, forsvinder pengene

igen. Hvis vi nu forestiller os, at vi (på magisk vis) betalte alle lån tilbage, så ville pengemængden i Danmark altså kun være på de 56 mia. kr., som Nationalbanken har trykt i mønter og sedler.

Man kan så argumentere, at det reelt ikke er noget problem, for vi har jo slet ikke penge til at betale alle pengene tilbage, da de som bekendt skal betales tilbage med renter. Og det kræver flere penge. Og hvor kommer de fra? Dem må vi låne. Med renter. Så er vi der igen.

Et andet problem er, at bankerne ikke skaber pengene, når der er behov for dem. Tværtimod. Når det går godt, vil de GERNE låne penge ud. På den måde kommer der flere penge, og så går det bare endnu bedre. Når det går dårligt, vil de IKKE låne penge ud. Og vi bliver forsigtige og betaler af på vores gæld. På den måde bliver der færre penge, og så går det bare endnu dårligere.

Men jeg troede, at der var en grænse for, hvor meget bankerne kan låne ud og at det på den måde ikke kan gå helt galt? At de skulle have en form for reserver liggende

et sted? At de låner de penge ud, som kunder har sat ind? Nej, det har vist sig, at sådan er det slet ikke. De store banker kan teknisk set blive ved, så længe de vil. Og det gør de, for sådan tjener de penge. Apropos 2008.

Et tredje problem er, at vi ikke "får noget for pengene". Hvis nu bare pengene gik til at skabe arbejdspladser. I udgangspunktet har vi jo brug for bankerne. Traditionelt har de haft en vigtig plads i samfundet, hvor de har hjulpet virksomheder ved at låne dem penge. Sådan er det ikke længere. Størstedelen (ca. 70 %) af de penge, der skabes gennem udlån, går ud i boligmarkedet. En stor del af de resterende penge går ud i finansmarkederne, mens en forsvindende lille del reelt bidrager til økonomien i form af udlån til forbrug og til virksomheder.

Og så er der den store ulighed, som bankernes gældsbase-rede pengeskabelse er med til at accelerere. Den økonomiske ulighed er i dag historisk høj. Hurtigere og hurtigere flyttes pengene over på færre og færre hænder. Når alle penge er skabt på gæld og skal betales tilbage med renter, så vil de få personer, som havde pengene i første omgang, stadig få flere, mens alle andre opbygger gæld.

Bankerne - ikke de lokale sparekasser - er altså blevet til store finansielle supermarkeder, som i dag også ejer realkreditinstitutterne. Penge pumpes ud i boligmarkedet og priserne presses op, så en bolig bliver dyrere og dyrere. De fleste vil gerne have et sted at bo og må derfor løbe hurtigere og hurtigere for at følge med rentetoget.

At bankerne agerer på den måde, er der jo sådan set ikke noget galt i. Et aktieselskabs formål er blandt andet at skaffe størst muligt økonomisk udbytte til sine aktionerer. Men det harmonerer mildt sagt ikke særlig godt med at håndtere samfundets pengemængde.

Så langt så godt. Hvordan løser vi det så? Ja, nu er jeg hverken økonom eller cand.scient.pol., men jeg har forstået så meget, at penge er en aftale om tillid. At "money makes the world go round". At dem, der en gang sad og passede på pengemængden, har sluppet rattet. Men også, at vi bare kan bede dem overtage styringen igen eller måske endda installere en autopilot. Pointen er, at pengemængden skal reguleres efter samfundets bedste og ikke efter private bankers humør og udlånsstrategier.

Vil det sige, at vi selv kan bestemme over pengene? At vi kan skabe nye penge efter behov og bestemme, hvor pengene skal gå hen? Ja, det vil. Vi kunne for eksempel starte med at trykke 1.200 mia. kr. og betale bankerne "deres" penge tilbage. Så er vi ligesom i gang.

Summa summarum: Privilegiet til at skabe penge må flyttes fra de private banker og tilbage til Nationalbanken, der ikke skal tjene penge, men tjene befolkningen.

Hvis det er så simpelt, hvorfor er det så, at det ikke sker? Ja, jeg undrer mig også. Måske er det fordi, vi ikke taler om det. Så det vil jeg gerne opfordre til, at vi gør. Penge er ikke kun for økonomer og bankfolk. Det er for os alle sammen. Og hvis der er noget, vi ikke forstår, så lad os undersøge det og forklare det for hinanden. Lad os tage en debat om fremtidens demokratiske pengeskabelse!

Nødvendighedens politik er i virkeligheden slet ikke nødvendig? Det er den nemlig ikke. Vi KAN i virkeligheden bruge vores tid og kræfter på det, der giver mening og livskvalitet for os selv, hinanden og for vores natur.

Det er dagens gode nyhed.

Et nyt redskab til at bekæmpe den økonomiske krise

Af Uffe Madsen

I en kronik i Information den 10. september 2015 gør Tune Revsgaard Nielsen, som tidligere har skrevet artikler til JAK Bladet, opmærksom på, at der måske blæser nye vinde i England med styringen af økonomien.

Tune Revsgaard Nielsen påpeger, at det er et kæmpe økonomisk og demokratisk problem, at stater ikke kan afhjælpe økonomiske kriser uden at låne penge på det oppustede finansielle marked. Favoritten til at vinde formandsposten i det britiske Labour-parti – Jeremy Corbyn (JAK: og som rent faktisk vandt) – viser os vejen, hvis vi vil tage magten fra de profitsøgende banker.

Corbyn har delt vandene med sine markante holdninger, men mest opsigtsvækkende og progressiv er hans modstand imod offentlige besparelser – og ikke mindst det værktøj, han ønsker at introducere for at bekæmpe dem og vende den økonomiske udvikling. Han ønsker at gøre op med den logik, der forhindrer EU-lande og deres respektive centralbanker i selv at skabe penge til offentligt forbrug. En logik, der betyder, at kriseramte EU-lande er tvunget til at låne på det finansielle marked for at holde liv i deres økonomier og afhjælpe statsbankerot, hvilket betyder offentlige besparelser, privatisering af nationale aktiver og store statslige udgifter i form af betaling af renter til private banker.

Helt konkret foreslår Corbyn, at britiske statsobligationer

opkøbes af den britiske centralbank direkte fra staten, og at pengene herfra sendes i cirkulation gennem statsligt boligbyggeri, oprettelse af nye veje og forbedring af energiinfrastruktur.

Ifølge Tune Revsgaard Nielsen er kvantitative lempelser for folket, som dem Corbyn har gjort sig til fortaler for, ikke kun relevante for Storbritannien. De bør drøftes seriøst i alle nationale parlamenter, for de kan udstyre alle stater og centralbanker med et effektivt og højt tiltrængt redskab til at bekæmpe krisen og bevare arbejdspladser og velfærd. I nogle lande vil det smarteste være at sende pengene ud igennem offentligt byggeri; i andre kan man bruge dem til at sænke indkomstskatter og selskabsskatter; mens det et tredje sted vil give bedst mening at udbetale pengene til alle borgere som en borgerdividende. De præcise detaljer er et både økonomisk, politisk og demokratisk spørgsmål.

Tune Revsgaard Nielsen anser ikke risikoen for hyperinflation ved denne form for økonomisk lempelse for overhængende, idet inflationen i Storbritannien, eurozonen og i Danmark ligger lige omkring 0 procent. I 2014 så vi i Danmark faktisk reel deflation på 0,1 procent. Den egentlige trussel mod staters økonomier i dag er derimod vedvarende deflation. En trussel, der nemt kan afhjælpes gennem effektiv stimulering af den offentlige efterspørgsel.

Implementering kræver et opgør med den herskende orden, der sætter markedet og private aktører over staters suverænitet. Det er dog ikke desto mindre et redskab, som kan vise sig nødvendigt, hvis nationer skal kunne holde fast i offentligt ejet kritisk infrastruktur, opretholde velfærdsordninger og bevare deres demokratiske suverænitet.

Uden et løsnets skud

Af Tune Revsgaard Nielsen, studerer økonomisk historie på Lunds Universitet i Sverige og er bestyrelsesmedlem i foreningen Gode Penge samt medlem af JAK Danmark.

Uden et løsnets skud, og uden brug af trusler om militær magt, lod forhandlere fra det græske parti Syriza deres underskrift falde på et diktat, der ikke blot gik stik imod dens egen regeringspolitik, men som også sætter spørgs-

målstegn til, hvorvidt vi fortsat skal kunne betragte Grækenland som en selvstændig nation.

Forhandlingerne i Bruxelles kort efter det græske 'oxi' ved afstemningen den 5. juli viste med al ønskelig tydelighed, at Trojkaen ikke behøver militær magt for at påtvinge nationalstater sin vilje. Det viser os også, at nationalt demokrati må forblive en illusion, hvis det ikke også gælder for det betalingssystem, der skal facilitere en nations livsvigtige udveksling af varer, tjenesteydelser og forbindelse til omverdenen.

En spildt chance

Det klare Nej til Trojkaens reformudspil pr. 26. juni kom efter en anbefaling fra den nu tidligere premierminister Alexis Tsipras. Grækerne skulle stemme Nej. Ikke for at forlade det europæiske samarbejde, men for at leve i det med værdighed.

Trojkaen, anført af Tyskland, benyttede det græske ønske om at give forhandlingerne en timeout for at spørge dets folk, til at presse den græske økonomi ud mod kanten. Man plantede frygt i de græske vælgere ved at lukke landets banker, og tvang dem til at indføre kapitalkontrol i hvad der bedst kunne betegnes som finansiel terror. Samtidig blev landets befolkning bombarderet med propaganda fra de private græske medier, der udpenslede det ene katastrofescenarie efter det andet, såfremt den skulle vælge at stemme nej til Trojkaens krav.

På trods af heraf var der ingen usikkerhed om resulta-

tet. Det blev med mere end 61 % af stemmerne et overbevisende 'nej', og ingen kunne længere være i tvivl om, at det græske folk havde fået nok af Trojkaens uværdige krav. Os, der håbede på, at dette kunne lede vejen mod en bedre fremtid for Grækenland, står nu med en dårlig smag i munden.

Mens der om aftenen d. 5. juli blev festet foran det græske parlament på Syntagma, i en stemning af forløsning og håb på vegne af det græske demokrati, mistede Grækenland sin mulighed for at gå til forhandlinger i Bruxelles med en plan B. En sådan var i månederne op til afstemningen blevet udfærdiget af den nu afdøde græske finansminister Yanis Varoufakis.

Varoufakis havde længe advaret om, at ECB i sidste ende ville lukke de græske banker for at tvinge en aftale igennem, og når dette skete, ville han gøre 3 ting: 1. Han ville udstede Euro-denominerede vekslere, (IOUs) til at erstatte rigtige Euro som landet hurtigt ville løbe tør for. Således ville landet stadig kunne fungere forholdsvis normalt under en truende mangel på penge. 2. Nedskrive værdien af de statsobligationer som Grækenland udstedte til ECB i 2012, for på den måde at nedskrive landets gæld, og 3. Tage kontrollen med den græske nationalbank tilbage fra ECB. Planerne var fremskredne og klar til implementering på signal fra Tsipras. Han endte dog med at få kolde fødder sammen med resten af regeringspartiets top.

En afstemning blandt Syrizas ledelse vendte tommelfingeren ned til Varoufakis' plan, mens folket sang i Athens gader. Dagen efter var Varoufakis ude og kun én uge efter stod Tsipras skoleret med et reformforslag, der reelt ikke afveg fra det forslag som grækerne netop havde sagt 'nej' til. Den fælles udtalelse efter det efterfølgende eurotopmøde forværede kun grækernes udsigter.

Anatomien af et moderne kup

Ole Ryborg – EU-reporteren uden holdninger – beskrev efterfølgende den opgave som det græske regeringsparti, Syriza, stod overfor, som at bede Enhedslisten om at gennemføre Liberal Alliances partiprogram indenfor tre dage. Men Eurogruppens aftale skal ses som mere end det. Det er et program, der ville vække forargelse selv i et parti som Liberal Alliance, og som partiets mest privatiseringsivrige fløj ville tøve med at fremføre i åbenhed.

Efter at have presset de økonomiske reformer igennem i samarbejde med oppositionspartierne 'Nyt Demokrati' og 'PASOK' fra den tidligere græske regering, gik Tsipras i slutningen af august af, og udskrev valg. En mindre gruppe politikere løsrev sig fra Syriza og stiftede et nyt parti mens Syrizas ungdomsorganisation, der udgjorde et partiets stærkeste aktivistiske kraft, nu er fragmenteret i hundredvis af stykker.

Grækenland har forpligtet sig på at gennemføre privatisering af landets største havne, lufthavne samt dets elnet. Men efter såkaldte forhandlinger i Bruxelles har man derudover besluttet at oprette en fond, der skal tage ejerskab over græske unavngivne såkaldte "værdifulde

>> Udover at underminere græsk suverænitet, og påføre landet en uoverskuelig politisk krise, er der intet der kan påvise at Trojkaens recept, med uhørt kraftige offentlige besparelser og privatiseringsprogrammer, kan hjælpe den græske økonomi tilbage på sporet. Derimod en masse, der peger på det modsatte. <<

aktiver" til en værdi af 50 milliarder Euro med henblik på privatisering.

Men ikke nok med, at man påtvinger Grækenland et frasalg af dets aktiver til en værdi af 50 milliarder Euro, så har man også indskrevet i aftalen, at 25 milliarder herfra skal gå til private græske banker i en styrkelse af deres kapital. Fonden vil blive drevet "under opsyn" fra "relevante europæiske institutioner". Alt sammen tiltag, der må betragtes som et alvorligt angreb på græsk suverænitet og landets demokratisk valgte regering. Trojkaens besked til Grækenland har været klar: "Privatiser jeres fælles goder eller vi udsletter jeres betalingssystem."

Græsk politik vil se yderligere polarisering gennem en styrkelse af både det ekstreme venstre og ekstreme højre, og det vil være umuligt at vurdere konsekvenserne heraf. Syriza vil dog stå betydeligt svækket fremover, og det er intet mindre end en katastrofe for Grækenland, der med den nuværende regering havde en historisk chance for at bekæmpe den korruption, der fortsat hænger i landet.

Extend and pretend

Udover at underminere græsk suverænitet, og påføre landet en uoverskuelig politisk krise, er der intet der kan påvise at Trojkaens recept, med uhørt kraftige offentlige besparelser og privatiseringsprogrammer, kan hjælpe den

græske økonomi tilbage på sporet. Derimod en masse, der peger på det modsatte.

Grækenlands primære opgave med styringen af statens budget, vil i fremtiden handle om at hæve indtægterne gennem at øge skatter og moms og samtidig skære i landets pensionsordninger. Dette skal føre til, at landet kan opretholde dets plus på betalingsbalancen, så yderligere gældssætning kan undgås.

Uanset hvad man måtte mene om det ineffektive græske system med dets skæve pensionsordninger og problemer med at indkræve skat, er der ikke nogen løsning alene i at bekæmpe disse forhold. Den øgede belastning i form af skat og moms vil føre til en stigning i priser, nødvendigt for at virksomheder kan betale deres gæld, men samtidig vil en beskæring af landets pensionsordninger, hvoraf store dele af den græske befolkning er total afhængig, føre til at de høje priser vil blive helt umulige at betale.

Professor i økonomi fra Kingston universitet i London, Steve Keen, siger at aftalen får Versailles traktaten til at ligne en skovtur og at Trojkaens krav til grækernes opretholdelse af plus på betalingsbalancen, er komplet umulige under alle tænkelige omstændigheder.

Situationen skal ses i lyset af at det tredje ben i Trojkaen, IMF, kom ud med en rapport d. 2. juli. Den

understregede, at Grækenland ikke ville være i stand til at betale dets gæld tilbage uden gennemgående gældssanering, og ifølge professor i økonomi fra University of Missouri, Michael Hudson, er der ingen som er i tvivl om, at Grækenlands gæld har nået et niveau for højt til at en tilbagebetaling kan betragtes som realistisk.

Ifølge ham er ECB og Europakommissionen udmærket klar over, at Grækenland ikke kan tjene pengene til tilbagebetaling af gælden gennem økonomisk vækst. Hvad Grækenland derimod kan gøre er at sælge dets øer, land, gasrettigheder i det Ægæiske hav, dets radio og tv-stationer samt dets infrastruktur.

Selv store mainstreamøkonomer er gået usædvanligt hårdt til Trojkaen i dens aftale med Grækenland. Paul Krugman sagde således om aftalen at: "Det er ren hævn-tørst. Fuldstændig destruktion af national suverænitet og uden håb om lindring. Det er, formentlig, tænkt som et tilbud, Grækenland ikke kan acceptere, men selv i det tilfælde er det et grotesk forræderi mod alt det, som det europæiske projekt skulle stå for."

Joseph Stiglitz sagde: "Eurozonen kan ikke fungere

uden et minimum af solidaritet. Det har været en katastrofe. Tyskland har helt klart bidraget til at undergrave Europa"

Nok er den strenge behandling som Grækenland, er blevet udsat for ny for Europa. Men ser man hvad Verdensbanken og IMF, tidligere har udsat sydamerikanske og asiatiske lande for, er der intet nyt under solen. Strategien følger er velkendt mønster: Korrupte ledere forgælder deres stat med private bankers penge skabt ud af den blå luft, og placerer den i en situation, hvor den umuligt kan betale tilbage. Derefter kommer de internationale institutioner ind på scenen med såkaldte hjælpepakker, der betinges af krav om privatisering af kritisk infrastruktur.

Grækenland er blevet ledt mod politisk kaos og økonomisk kollaps af Trojkaen. Snak om hjælpepakker og såkaldte bailouts er et spil for galleriet. Plutokrater har i Grækenland opnået det de ønskede uden brug af kampvogne og soldater. Hvad der virkelig er tale om, er et moderne statskup og de moderne våben, er banker og kontrollen med deres digitale infrastruktur.

Grattis til JAK Sverige - med de 50 år

I dette efterår er det 50 år siden, at JAK Sverige blev startet.

Den rentefrie bevægelse i Sverige har haft en forrygende udvikling, og har i jubilæumsåret omkring 40.000 medlemmer.

I JAK Bladet nr. 41-1965 er der en stor omtale af, at der på et møde i Stockholm lørdag den 18. september 1965 blev stiftet en forening ved navn **"J.A.K. - Riksförening för ekonomisk upplysning"**. Direktør for JAK Banken i Danmark - Halfdan Kristiansen - var til stede på mødet, og orienterede om JAK i Danmark, som var modellen for den nye forening.

Det fremgår også af omtalen, at den nystartede forening alene har til opgave at oplyse om rentens skadelige virkning, og at der efterfølgende er til hensigt at etablere et praktisk arbejde i form af et opsparings- og lånesystem i lighed med JAKs danske Fordelingssystem. I den første tid skulle kommunikationen med foreningens medlemmer i Sverige ske gennem det danske blad, hvor der ville blive afsat plads til svenske artikler og nyheder.

Til formand for foreningen blev valgt direktør Gunnar Hedfors, Jönköping, og Åke Moberndt, som var en af ildsjælene bag opstarten af foreningen, blev valgt til kasserer.

Det praktiske arbejde startede med første indskud i 1967, og det første rentefrie lån blev udbetalt i 1969. Lånet var på 3.000 kr. og blev anvendt til at indfri et banklån.

Siden 1965 har JAK Sverige været igennem en rivende udvikling. Især i årene efter 1990, hvor der opstod en stor finansiel krise i Sverige og med bl.a. høj rente til følge, var der meget stor tilgang af nye medlemmer, som ønskede at blive en del af det rentefrie fællesskab. Der blev ansøgt om tilladelse til at oprette en bank, og i 1998 blev JAK Medlemsbank en realitet.

JAK Sverige har gennem årene formået at få en stor tilgang af medlemmer, som på nuværende tidspunkt ligger omkring 40.000, der er fordelt over hele landet. Alle medlemmer ekspederes fra kontoret i Skövde, men det ideelle arbejde foregår i stort omfang gennem de mange lokalafdelinger landet over, hvor der på møder og studieaftener drøftes økonomiske spørgsmål.

JAK Danmark ønsker vores venner i Sverige et stort tillykke med de 50 år - takker for et godt samarbejde gennem årene og håber på alt godt for JAK Sverige fremover.

Garant i Folkesparekassen – derfor!

Folkesparekassen er en garantsparekasse, det vil sige en selvejende institution baseret på garantier. Vi har ingen aktionærer eller andre kapitalinteresser, der skal have del i overskuddet. Vores primære sigte er derfor heller ikke at skabe profit. I stedet vil vi skabe et åbent fællesskab, hvor du har adgang til gode og gennemskuelige ydelser, der sikrer dig en bæredygtig privatøkonomi på både kort og lang sigt.

Er du kunde i Folkesparekassen kan du blive garant blot ved at købe et eller flere garantbeviser á 1.000 kr.

Som garant har du medindflydelse, og du er med til at støtte op om de værdier, Folkesparekassen bygger på.

Som garant er du også med til at sikre sparekassens positive udvikling. Dit garantindskud giver ikke afkast, men

indgår i vores egenkapital, det vil sige den stødpude, der sammen med indtjeningen er fundamentet for at opretholde et sundt og stabilt pengeinstitut.

Til gengæld giver et eller flere garantbeviser dig andre fordele (se nedenfor). Du kan læse mere om at være garant på vores hjemmeside. Her kan du også kontakte os, hvis du ønsker at købe garantbeviser. ■

Et garantbevis i Folkesparekassen giver dig: 50 % større lånemulighed på garantindskuddet + invitation til garantmøder hvert fjerde år + stemmeret til repræsentantskabsvalg samt mulighed for selv at blive valgt ind i repræsentantskabet + Garantinformation tilsendt med JAK-Bladet 4 gange årligt pr. post eller på e-mail

Læs
også:

- Halvårsregnskab 2015
- Besøg af Alternativet
- Bæredygtig rådgivning 360
- Nu har Swipp fået sin egen app
- Hvordan er du dækket?

Halvårsregnskab - Fremgang i samfundsøkonomien

Folkesparekassen noterer flere tegn på, at samfundsøkonomien er på vej frem. Ejendomspriserne er stigende, og beskæftigelsen er god. Samtidig er renten fortsat historisk lav. I sparekassen medfører dette øget aktivitet omkring realkreditbelåning og et lavt behov for at nedskrive på engagementerne. Resultatet før skat er ved halvåret 2.246 t.kr.

Generelt om sparekassens indtjening

Kunderne er i stigende grad igen begyndt at kunne realkreditbelåne nye friværdier i deres ejendomme. Derudover har mange en stor opsparing. Behovet for almindelige lån i sparekassen er derfor mindre. Sparekassen må - på trods af en stor tilgang af nye kunder - notere et fald i udlånsporteføljen i 1. halvår.

Den nedgang i indtjeningen, der er konsekvensen heraf, er imidlertid udglignet ved en ekstraordinær stor aktivitet omkring kunders realkreditlån. Det gælder både i forbindelse med låneomlægninger og ved køb af fast ejendom.

Det afspejler sig i større gebyr- og provisionsindtægter. Derudover medfører en større indsats for at yde rådgivning til kunderne omkring pension og forsikring sig også i stigende gebyr- og provisionsindtægter.

Driftsresultat

Halvårets resultat er på 2.246 t.kr. før skat mod 2.573 t.kr. i første halvår 2014. Ses på den primære drift, der er resultat før kursreguleringer og nedskrivninger er denne på 2.719 t.kr. Det ligger 165 t.kr. over den primære drift for 1. halvår 2014, hvor denne udgjorde 2.554 t.kr. Nettorenteindtægterne falder med 1.175 t.kr. svarende til 9,8 %.

Det sker hovedsageligt som følge af faldende udlån men også som følge af gennemsnitligt lavere udlånsrenter. Endvidere er renteafrækningen af obligationsbeholdningen også lavere. Gebyr og provisionsindtægter stiger fra 5.419 t.kr. til 6.937 t.kr. Det er en stigning på 1.518 t.kr. svarende til 28,0 %.

Samlet betyder det, at netto rente- og gebyrindtægter stiger med 312 t.kr. fra 17.138 t.kr. til 17.450 t.kr. Det er en stigning på 1,8 %. Kursreguleringerne udviser et tab på 112 t.kr. Det er resultatet af kursgevinster på sektoraktier samt kurstab på obligationer. Tabet skyldes primært stigende obligationsrenter frem mod halvårsskiftet.

Udgifter til personale og administration stiger fra 13.821 t.kr. til 13.972 t.kr., hvilket er en stigning på 152 t.kr. svarende til 1,1 %. Stigningen kan hovedsageligt henføres til overenskomstmæssige lønreguleringer samt stigende afgift til staten i form af lønsumsafgift. Halvårets nedskrivninger på udlån og andre tilgodehavender er på 321 t.kr. mod 464 t.kr. i den første del af 2014.

Balance

Folkesparekassens balance stiger fra 659,4 mio.kr. ved udgangen af 2014 til 702,3 mill.kr. ved halvåret 2015. Det er en stigning på 42,9 mio.kr. svarende til 6,5 %. Udlånet falder fra 320,6 mio.kr. til 309,3 mill.kr. i samme periode.

Det er et fald på 11,3 mio.kr. svarende til 3,5 %. Indlån stiger fra 501,0 mill.kr. til 503,0 mio.kr. ved halvåret. Det er en stigning på 2,0 mio.kr. svarende til 0,4 %. Størstedelen af nye indskud fra kunder indsættes på rentefrie indlånskonti med opsparing af mulighed for lavrentelån.

Egenkapital og solvens

Sparekassens egenkapital udgør 99,4 mio.kr. Det er en stigning på 1,4 mio.kr. i halvåret. Bag denne udvikling ligger et fald i garantkapital på 0,3 mil.kr. samt overskud fra 1. halvår, der efter afsat skat udgør 1,7 mio.kr.

Solvensprocenten udgør 22,74 % pr. 30. juni 2015 mod 24,31 % ultimo 2014. Faldet skyldes hovedsageligt større beholdning af garantier, der er stillet i forbindelse med realkreditbelåning.

Solvensbehovet er fastlagt til 9,75 %. Den solvensmæssige overdækning kan beregnes til 12,99 procentpoint. Folkesparekassen er således et særdeles solidt og sikkert pengeinstitut for kunderne.

Kunder og garantier

Folkesparekassen har 8.381 kunder pr. 30. juni 2015. Det er en stigning i antallet af kunder på 255 siden årsskiftet. Antallet af garantier er 3.746.

Forventningen til årets resultat

Ved årets begyndelse var det forventningen, at årets resultat før skat for 2015 ville andrage 3,1 mio.kr. For andet halvår forventes fortsat en svag låneefterspørgsel. Der lægges også til grund, at aktiviteten på realkreditområdet kommer ned på et mere normalt niveau. Disse forhold sammenholdt med en fortsat stram omkostningsstyring betyder, at den oprindelige forventning til et resultat på 3,1 mio.kr. fastholdes. De væsentligste usikkerheder i den forbindelse vil være udviklingen i tab og nedskrivninger samt kursreguleringer på obligationsbeholdningen. ■

Hoved- og nøgletal

(i 1.000 kr.)

Resultatopgørelse

	30/6 2015	30/6 2014
Netto rente- og gebyrindtægter	17.450	17.138
Kursreguleringer	-112	543
Udgifter til personale og administration	13.972	13.821
Nedskrivninger på udlån og tilgodehavender mv.	321	464
Skat	571	673
Halvårets resultat	1.675	1.900

Balance

Udlån	309.294	327.558
Egenkapital	99.372	97.897
Aktiver i alt	702.327	630.015

Nøgletal

	30/6 2015	30/6 2014
Solvensprocent	22,7	24,8
Kernekapitalprocent	22,7	24,8
Halvårets egenkapitalforrentning før skat	2,3%	3,0%
Halvårets egenkapitalforrentning efter skat	1,7%	2,2%
Indtjening pr. omkostningskrone	1,15	1,17
Renterisiko	2,4%	2,2%
Valutaposition	0,3	0,3
Udlån i forhold til indlån	62,4%	70,7%
Overdækning i forhold til lovkrav om likviditet	369,8%	231,7%
Summen af store engagementer	24,4%	11,8%
Akkumuleret nedskrivningsprocent	1,7%	2,1%
Halvårets nedskrivningsprocent	0,1%	0,1%
Halvårets udlånsvækst	-3,5	2,5
Udlån i forhold til egenkapital	3,1	3,3

Travlt efterår for sparekassen

August og september er traditionelt en travl periode for Folkesparekassen, når det gælder arrangementer. I år har ikke været nogen undtagelse.

Sidste weekend i august blev Automania, Silkeborg Automobilfestival afholdt for 10. gang. Folkesparekassen var igen med som hovedsponsor, og vi havde en masse glade mennesker på besøg ved vores stand. Samme dag holdt Væksthøjskolen ved Grenaa Bæredygtig Markedsdag, hvor lokale leverandører

af alt indenfor mad, kunst, håndværk og kultur solgte deres ting fra små boder. Folkesparekassen deltog. Dagen efter, søndag den 30. august, deltog vi på Grøn Festival i Økologiens Have i Odder. Der var mange, der kiggede forbi vores stand, som vi delte med JAK Danmark.

I begyndelsen af september var vi på studiemesse i først Aarhus og siden Odense. De nye unge studerende tog godt imod de bæredygtige værdier og den alternative tilgang til økonomi.

Søndag den 6. september var Folkesparekassen igen hovedsponsor. Denne gang for SMUK Kvindeløb i Silkeborg, hvor omkring 400 piger og kvinder i alle aldre løb 5 eller 10 km i den smukke natur ved Ferskvandscentret.

Endelig bød lokalrådet i Silkeborg til gåtur langs den nye motorvej. Vejret var elendigt, men alligevel dukkede mere end 30 op og fik spændende viden om projektet samt kaffe og kage. **Vil du med til vores arrangementer, så følg med på folkesparekassen.dk.** ■

Besøg fra Alternativet

Tirsdag d. 8. september var Uffe Elbæk og fem repræsentanter fra Alternativet på besøg hos afdelingen i Silkeborg.

De seks politikere trådte veloplagte ind ad døren og kiggede begejstrede rundt i lokalet, mens de interesseret tog billeder af vores gamle indramninger af kapitalindsudsannoncer og vores banner for bloggen Kun 1 Jord.

Direktør Martha Petersen præsenterede Folkesparekassens historie, grundfilosofien og den bæredygtige vision, mens gæsterne lyttede opmærksomt.

Uffe Elbæk var særligt interesseret i det rentefri system og bød ind med Keynes økonomiske teorier for at stille opfølgende spørgsmål. Han udtalte midtvejs

i mødet, at "det lød som om, vi læste op fra deres eget partiprogram."

Roger Matthisen (mf) viste også beundring for vores grundværdier: "Hvorfor er der ikke nogen, der fortæller denne her historie? Vi skal i hvert fald nok gøre det," lød det fra ham under mødet.

Det var især interessant at få medtaget det politiske aspekt. Vores visioner om et rentefrit pengesystem stammer som bekendt fra mangeårige grundværdier, men Alternativet, der blandt andet segmenterer sig ved en yngre, samfundsorienteret vælgergruppe, kunne sagtens placere Folkesparekassens visioner i en mere moderne, bæredygtig kontekst. "Vi skal have sat gang i version 2.0 af andelsbevægelsen," afsluttede Uffe. ■

For god ordens skyld skal vi præcisere, at Folkesparekassen ikke har et politisk tilhørsforhold, men at et besøg fra Christiansborg naturligvis altid er velkomment.

Bæredygtig rådgivning 360

Som du måske allerede ved, har vi i Folkesparekassen introduceret 'Bæredygtig rådgivning 360'. Det er kort og godt et rådgivningsmøde i sparekassen, hvor du sammen med din rådgiver kommer hele vejen rundt om din økonomi.

Vi kan give dig overblik

Med et overblik over dine daglige behov og kendskab til dine ønsker for fremtiden kan I i fællesskab finde frem til den bedst mulige og mest bæredygtige sammensætning af din økonomi. Målet er at sikre dig den samlede løsning, der på både kort og lang sigt giver bedst mening.

Vi gennemgår din hverdagsøkonomi, opsparing og investering, boliglån og eventuelle andre lån og kreditter samt forsikring og pension. På baggrund af

gennemgangen kan vi give dig nogle anbefalinger til, hvordan du optimerer din økonomi og sikrer dig bedst muligt her og nu og i fremtiden.

Et bæredygtigt rådgivningsmøde tager omkring en time. Det er gratis for dig og du afgør naturligvis selv, om du vil følge vores anbefalinger.

Ring eller skriv til din rådgiver for at aftale et møde. ■

Nu har Swipp fået sin egen app

Hent den ny Swipp-app til din mobil

Du kender og bruger sikkert allerede Swipp fra din net- eller mobilbank. Nu er der kommet en ny Swipp-app, hvor vi tager skridtet videre og gør livet endnu nemmere for dig. Hent den ny app og oplev forskellen!

I den ny Swipp-app kan du hver dag handle og betale med mobilen for op til **25.000 kr.**, så længe du har penge til rådighed. Du kan også overføre penge til andre, der bruger Swipp. Og har du lagt penge ud for eksempel en middag, kaffe eller biografbilletter, kan du i app'en minde andre om det.

Desuden har du altid et godt overblik over dine mobilbetalinger. Hent den ny app og oplev, hvor meget nemmere det er blevet at betale med mobilen. Det vil også være app'en, du skal bruge, når

Swipp på et tidspunkt forsvinder fra netbank og mobilbank. Før det sker, hører du naturligvis fra os.

Du kan bruge Swipp i over 10.000 butikker. Og der er flere på vej

Den gratis app er blevet til i et samarbejde mellem de mere end 70 pengeinstitutter i Danmark, der står sammen om Swipp. Vi synes selv, at forbedringerne er til at få øje på, og håber, du er enig. Lige nu er der over 10.000 steder, hvor du kan betale med Swipp, og hver dag kommer flere til.

Du slipper som sagt for altid at skulle have kort eller kontanter på dig. Så fortsæt endelig med at swippe – det nemme og sikre alternativ. Se efter Swipp-logoet, næste gang du handler.

Gå i App Store eller på Google Play

Ha' dit Nem-ID parat, når du tilmelder dig i app'en. Det er kun denne ene gang, du skal bruge Nem-ID.

FS09151033 DK

Hvordan er du dækket?

Hvis uheldet er ude og skaden sker, er det trygt at vide, at du og dine private ejendele trods alt er godt forsikret. Ved at samle dine forsikringer i Folkesparekassen, kan du ordne både dine bankforretninger og dine forsikringer her hos os. Det er både nemt og bekvemt, og når vi kender dig i forvejen, kan vi bedre rådgive dig og sikre, at du har de dækninger, du har brug for.

Vi samarbejder med Privatsikring om tegning af skadeforsikringer til privatkunder. Hos os kan du derfor tegne både bil-, indbo-, hus-, ejerskifte- og ulykkesforsikring samt lønsikring.

I sparekassen tager vi os af selve tegningen, mens forsikringsselskabet ordner skadebehandlinger og alt det forsikringstekniske.

Høj grad af fleksibilitet

Forsikringerne har som udgangspunkt nogle af de bedste dækninger på markedet, men derudover kan du vælge ekstra dækninger til og fra, som det passer dig. Du er naturligvis selv herre over størrelsen på selvrisikoen og sammensætningen af de enkelte dækninger. Læs mere om de enkelte forsikringer på folkesparekassen.dk/forsikring. ■

Vidste du at...

Privatsikring hvert år donerer ca. 600 cykler til Baisikeli, som sender dem videre til blandt andet Sierra Leone og Mozambique, hvor lokale mekanikere sætter cyklerne i stand eller ombygger dem til for eksempel cykelambulancer og fragtcykler.

komunikation
og ord omtale
er redigering
skrivearbejde
er interview intern
i ord ekstern
ma magasiner
tysk facebook
anding design
tale blogging
youtube viral
markedsføring
meddelelser
journalist web
kommunikation
storytelling
ressestrategi
ilustrationer
kommunikation
blancearbejde
stos artikler

weblogs youtube viral i
flash mobs reklame mail
nyheder pressemeddelelser
ord nyhedsopdatering ko
web pre
kriseko
webrekl
journal
storyte
presses
omtale
industr
vejledn
erhverv
vervsny
freelan
pressef
artikler logo design v
plakater brochurer hjer
mailreklamer Google Goo
AdWords Google seo omt

**Bedre og mere
omtale af
din virksomhed**

chib pressebureau

Klik www.chib.dk
ring: 31 65 01 89

Beplantning – Træpleje – Beskæring
– Fældning – Hegn – Rådgivning
– Pleje og vedligeholdelse

**Anders Matthiessen
Anlægsgartnerfirma**

Skudehavnsvej 17 A
2100 København Ø
Tlf. 35 26 70 38

Wildersgade 51
1408 København K

Tlf. 3295 9403 Fax. 3295 9409
Mobil 2120 9404
E-mail: elmebech@elmabech.dk

Henning Bech Frederiksen
Rådgivende Civiløkonom, HD

**Billige lån til
bæredygtige formål**

Kontakt Folkesparekassen
eller JAK Andelskasse
Østervrå, for at høre
nærmere om
ØKOlån.

Tjener dine penge noget formål?

Opret en rentefri indlånskonto i vores
regnbueafdeling. Kontoformen giver mulighed
for grønne og bæredygtige udlån indenfor
miljø, kulturelle og sociale områder.

Regnbueafdelingens "etiske råd" varetages af
Regnbueforeningen, der er en selvstændig
forening.

Nærmere information:
Andelskassen JAK Slagelse

Andelskassen JAK Slagelse
Løvegade 63, 4200 Slagelse
Telefon 32 65 00 00

KUN 1 JORD

Vores samfundsøkonomi er i dag skruet sammen på en måde, der skaber bobler og kriser, øger den økonomiske og sociale ulighed og sætter klodens økologiske system under pres. Det vil vi have ændret, så der også i fremtiden er goder nok til alle, og vi ikke bruger flere resurser, end kloden kan holde til.

På Kun 1 Jord stiller vi skarpt på social, miljømæssig og ikke mindst økonomisk bæredygtighed. Vi har især fokus på at få belyst og skabt bevidsthed om sammenhængen mellem begreberne. For bæredygtighed handler ikke kun om mennesker og miljø, men i høj grad også om økonomi. Følg Kun 1 Jord på bloggen, giv os et 'like' 👍 på de sociale medier og giv din mening til kende.

🌐 kun1jord.dk

📘 [/kun1jord](https://www.facebook.com/kun1jord)

🐦 [@Kun1Jord](https://twitter.com/Kun1Jord)

Kun 1 Jord er et initiativ fra Folkesparekassen, sat i verden for at skabe større opmærksomhed og en bredere, mere nuanceret debat om vores økonomiske system.

JAK pengeinstitutter

Folkesparkassen, Silkeborg

Herningvej 37,
8600 Silkeborg
www.folkesparkassen.dk
E-mail:
info@folkesparkassen.dk
Tlf.: 86 81 16 11/Fax: 86 81 13 75
Åbningstid:
mandag – fredag kl. 10.00 – 16.00
torsdag kl. 10.00 – 17.30

Folkesparkassen, Odense

Dalumvej 11,
5250 Odense SV
Tlf.: 66 11 22 31/Fax: 65 91 62 31
www.folkesparkassen.dk
E-mail:
info@folkesparkassen.dk
Åbningstid:
Mandag – fredag kl. 10.00 – 16.00
Torsdag kl. 10.00 – 17.30

Folkesparkassen Aarhus

Frederiks Alle 43, 8000 Aarhus
Tlf. 86 13 51 00/ Fax 86 18 03 08
www.folkesparkassen.dk
E-mail:
info@folkesparkassen.dk
Åbningstid:
Mandag – fredag kl. 10.00 – 16.00
Torsdag kl. 10.00 – 17.30

Folkesparkassen Ebeltoft

Østeralle 8 A
8400 Ebeltoft
Tlf. 86 34 09 00/Fax 87 52 53 64
www.folkesparkassen.dk
E-mail:
info@folkesparkassen.dk
Åbningstid:
Mandag – onsdag kl. 9.30 – 13.00
Torsdag kl. 9.30 – 18.00
Fredag kl. 9.30 – 12.00

Andelskassen JAK, Slagelse

Løvegade 63, 4200 Slagelse
Tlf.: 32 65 00 01 / Fax: 58 50 12 57
www.ajak.dk
E-mail: info@ajak.dk
Kasseekspektion:
Mandag kl. 12.00 – 15.00
Tirsdag – fredag kl. 10.00 – 15.00
Telefontid:
Mandag kl. 12.00 – 16.00
Tirsdag – fredag kl. 10.00 – 16.00
Møde med rådgiver herudover aftales

Andelskassen JAK, Thisted

Frederiksgade 6,
7700 Thisted
Tlf.: 32 65 00 02
www.ajak.dk/thistedafdeling
E-mail: thisted@ajak.dk
Åbningstid:
Mandag kl. 10.00 – 12.00
Tirsdag kl. 10.00 – 16.00
Torsdag kl. 10.00 – 17.00
Fredag kl. 10.00 – 13.00

Andelskassen JAK, Morso

Jernbanegade 9, 7900 Nykøbing Mors
Tlf.: 32 65 00 03
www.ajak.dk/morsafdeling
E-mail: mors@ajak.dk
Åbningstid:
Mandag kl. 13.30 – 15.30
Onsdag kl. 10.00 – 16.30
Fredag kl. 10.00 – 13.00 (kun udbetalings-
dage)
Telefonen åbner hver dag kl. 10.00

Andelskassen JAK, Brenderup

Brenderupvej 12, 5464 Brenderup
Tlf.: 32 65 00 04 / Fax: 64 44 13 64
www.ajak.dk/brenderupafdeling
E-mail: pej@ajak.dk
Åbningstid:
Torsdag kl. 18.30 – 19.30
Telefontid:
Mandag – onsdag kl. 10.00 – 12.00
Samt kl. 18.00 – 19.00

JAK Andelskassen Østervraa

Vrængmosevej 1, 9750 Østervraa
Tlf.: 98 95 20 88 / Fax: 98 95 20 31
www.jak-oestervraa.dk
E-mail: jakjak@mail.dk
Åbningstid:
Mandag kl. 9.00 – 12.00
Torsdag kl. 13.30 – 16.00
Telefonisk henvendelse alle hverdage mellem
9.00 – 12.00

JAK Fonden

En fond der virker for JAKs tanker

- Rentefrie lån
- Fremme af humanitet, tolerance og næstekærlighed i teori og praksis

Donationer til fonden kan ske på mange måder. Bl.a. andels/garantibeviser der vil kunne udnyttes til at yde lavtforrentede lån til unge mennesker under uddannelse

www.jakdanmark.dk JAK på nettet

På "www.jakdanmark.dk" kan du få oplysninger om JAK DANMARK og JAKs lokale aktivitetsgrupper samt om JAK pengeinstitutterne. På Facebook kan du "synes om" JAK DANMARK - og her få de nyeste opdateringer om aktuelle begivenheder!

JAK DANMARK er talerøret over for offentligheden om bevægelsens langsigtede mål: Gennemførelse af det danske folks økonomiske frigørelse ved oprettelse af en rentefri samfundsbank. JAK DANMARK udgiver JAK bladet, der stiller tidens økonomiske problemer under debat og anviser nye veje og midler til at løse problemerne. De lokale aktivitetsgrupper i JAK varetager på det lokale plan oplysningsarbejdet om JAKs ideer om det rentefri samfund og støtter det til enhver tid værende praktiske arbejde. JAK pengeinstitutterne arbejder som et alternativt tilbud inden for den danske lovgivnings rammer på baggrund af JAKs ideer om et rentefrit økonomisk system. JAK pengeinstitutternes væsentlig-

ste kendetegn er, at de er til for brugerne. Kernen i deres virke er en »rentefri afdeling«, hvor rentefri indlån giver mulighed for lavtforrentede udlån.

JAK kan ikke løse denne store opgave alene.

Vi indbyder derfor til en dialog med andre bevægelser, foreninger og organisationer – ligesom JAK opfordrer ethvert menneske til at overveje, om der er brug for tanker om økonomisk og menneskelig frigørelse.

JAK viser en vej og indbyder til samarbejde herom.

Medlemskab af JAK Danmark. Abonnement på JAK bladet

JAK Danmark – for menneskelig og økonomisk frigørelse – ikke ved vold – ikke ved kunstgreb – men ved jævn sund fornuft.

Undertegnede ønsker at tegne medlemskab af JAK Danmark og/eller abonnement på JAK bladet:

Sæt kryds ved det ønskede

- ☐ kr 400,00 for medlemskab af JAK Danmark, incl. JAK. bladet
- ☐ kr 225,00 for medlemskab af JAK Danmark, excl. JAK bladet
- ☐ kr 225,00 for pensionister, incl. JAK bladet
- ☐ kr 225,00 for studerende, incl. JAK bladet
- ☐ kr 200,00 for abonnement på JAK bladet uden medlemskab

Navn

Adresse

Postnr. og by

Dato